

Като се омиеха, нѣмцитѣ измитаха двора, разтрѣбваха кухнята, исчистваха паяжината, сѣчеха дърва, обѣлваха картофи, перѣха; — съ една рѣчь, вършеха цѣлото хазяйство, като добри синове за своя майка.

А старата между туй като за минутка можѣ да забрави своя милъ синъ, — юначно снаженъ момъкъ, съ вирнатъ носъ, черни очи, гъсти мустачки, които стърчеха като четина надъ горнята му устна.

Всѣки день тя питаше по редъ своитѣ квартиранти: „Не знаете ли вие, кждѣ се отпави двадесетъ и третия фразузки полкъ? Нали моя синъ е въ тоя полкъ...“

И тя съ знаци се мжчеше да обясни на нѣмцитѣ това, което тѣ не можеха да разбератъ на чуждия за тѣхъ езикъ.

Но войницитѣ винаги отговаряха: „не, не, нищо не знаемъ.“

Тѣ добръ разбираха тревогата ѝ и я съ жальяваха: защото и тѣ бѣха оставили далечъ-далечъ, въ родината си, майки, скърбящи за тѣхъ.

И за да утѣшатъ старата, нѣмцитѣ я много почитаха, и ѝ услужваха съ каквото можеха. Бабата скоро ги обикна. Тя не знаеше, че въ вѣстницитѣ всички нѣмци се наричаха *врагове на Франция*. Пъкъ и не можеха фразузскитѣ селяни да считатъ за врагове тѣзи неприятелски войници, които се отнасяха съ тѣхъ човѣшки: нима нѣмскитѣ войници сж замислили тая война. Нима тѣ по свое желание сж трѣгнали да проливатъ кръвта на люде, които никакво зло не сж имъ сторили, и които сж сжщо такива мирни селяни, каквито сж били тѣ самитѣ, докато не бѣха ги взели подъ оржие.

Въ селото говорѣха за квартирантитѣ на старата: „момчетията сж се наредили чисто по домашно.“

III.

Веднажъ рано-утро, когато нѣмцитѣ бѣха отишли на полково учение въ селото и старата бѣ останала самичка, тя забѣлѣжи на далечъ човѣкъ, който вървѣше право къмъ нейното жилище. Скоро тя видѣ, че това бѣ разносвача на писма.

Старческото сърдце се разтупа по-силно, като подуши извѣстие отъ сина си.

Разносвачътъ ѝ вржи единъ старъ листъ хартия, отпочина си, и си отиде по пята.

Старата тичешкомъ се изкачи въ горния етажъ, намѣри въ чекмедженцето очилата си, надѣна ги на бързо, и прочете слѣдующитѣ редове: „Госпожо, длѣженъ съмъ да ви съобща скръбно извѣстие: Вашиятъ синъ Викторъ бѣ убитъ отъ граната, която разкжса бѣдниятъ момъкъ.“

„Азъ бѣхъ въ сражението до него, защото не искахъ да се отдѣлямъ отъ съселника си, и той ме помоли въ случай на нещастие съ него да ви съобща още сжщия день.“

„Азъ взехъ отъ джеба му часовника, който ще ви донеса, когато се върна въ кжщи слѣдъ похода.“

„Поздравлявамъ ви другарски,“ „Цезаръ Риво, рѣдникъ отъ втора рота, двадесетъ и трети пѣхотенъ полкъ.“

Писмото бѣ ходило три недѣли, докато стигна до старата. Три недѣли майката не знаеше нищо за смъртта на сина си,

Като прочете писмото, бабата като че окаменѣ. Тя не чупѣше ржцѣ отъ отчаяние, тя не заплака даже.

Тя стоеше, безъ да мрѣдне, сжщо като обезумѣла и не чувствувахе даже страдание отъ мислитѣ, които я душеха: „Викторъ, нейния милъ синъ, го нѣма вече...“

Смъртна тжга напълни сърдцето ѝ, и най-послѣ сълзи като ручей потекоха отъ слабитѣ старчески очи. „Никога тя вече нѣма да прѣгърне скжпото си дѣте, никога!...“

Горскитѣ стражари убиха нѣкога нейния мжжъ, а сега нѣмци — сина ѝ. Господи! Проклетата бомба бѣ разрѣзала на половина дѣтето ѝ.

И ней се мѣркаше ужасно зрѣлище: родна, откжсната глава, съ широко разтворени очи и потрѣпващи мустаци, както това се случваше у сина ѝ, когато биваше разгнѣвенъ.

Какво направиха послѣ трупа му? Да бѣха ѝ дали поне тѣлото на дѣтето ѝ! Нали горскитѣ стражари ѝ бѣха дали трупа на мжжа ѝ съ кървава рана срѣдъ челото.

IV.

Мжчителнитѣ мисли на бабата бѣха прѣкжснати отъ шумнитѣ гласове на нѣмскитѣ войници, които се връщаха отъ селото. Тя бърже скри писмото въ пазвата си, истри очитѣ си, и посрѣщна войницитѣ тѣй спокойно, както